

MARIANNE MAANS & MARJAANA PUURTINEN

S OI TORPAT JA SALONGIT PEL I STUGA OCH SALONG

Musiikkia joka kulkee halki ajan
Musik som går genom tiden

Ohjelma / Program

1. Brudmarsch från Iniö Trad. Arr. / Sov. Maans, Puurtinen

Pastorska Ilia Aarni (synt. 1861, Iniö) rallatti hämmärrsin fonografiäänitteelle 1930-luvun alussa.

Pastorskan Ilia Aarni (f. 1861, Iniö) trallar brudmarschen på en fonografinspelning från början av 1930-talet.

2. Tamme tusan ploåtar Trad. Arr. / Sov. Puurtinen

3. Kansanlaulu Somerolta Trad. Arr. / Sov. Puurtinen

4. Kakkua tänne näin Trad. Arr. / Sov. Maans, Puurtinen

5. Polska efter Simonby-Karlsson Trad. Arr. / Sov. Maans

Tamme tusan ploåtar on juomalaulu, jonka johtaja John Petterson (synt. 1888, Parainen) lauloi Ruotsin radion äänitteelle vuonna 1957. *Kansanlaulu Somerolta* on taltioitu vuonna 1915 ja *Kakkua tänne näin* painettu vuonna 1911. *Polska efter Simonby-Karlsson* on paraislaisen torppari Karl Karlssonin (synt. 1828) soitteita.

Tamme tusan ploåtar är en lokal dryckesvisa, inspelad av Sveriges radio år 1957 med direktör John Petterson, (f. 1888, Pargas) och *Folkvisan från Somero* är upptecknad år 1915. Visan *Kakkua tänne näin* är utgiven år 1911. *Polska efter Simonby-Karlsson* har spelats av den ansedde spelmannen, torpparen Karl Karlsson (f. 1828) från Pargas.

6. Pargasmenuett & Minuetti Kiikalasta Trad. Arr. / Sov. Maans, Puurtinen

7. Polska Rymättylästä ja Perniön seudulta Trad. Arr. / Sov. Maans

Menuettisikermän ensimmäinen menuetti on taltioitu yllä mainitulta Karl Karlssonilta, ja samasta melodiasta löytyy myös kemiöläinen variantti. Sikermän jälkimmäinen menuetti on julkaistu ilman lähdetietoja Varsinais-Suomen kansansävelmiä -vihkosessa 1911, mutta Suomalaisen kirjallisuuden seuran arkistoissa kappale on merkitty kiikalalaisen Kalle Hammarin (synt. 1835) soittamaksi. Polskapotpurissa myös improvisoidaan varsinaissuomalaisten melodioiden innoittamina.

Pargasmenuetten har upptecknats efter Karl Karlsson från Pargas och även från Kimito finns en melodivariant dokumenterad. *Minuetti från Kiikala* finns publicerad i boken Varsinais-Suomen kansansävelmiä utan upphovsman, men kan i Finska litteratursällskapets arkiv hittas i uppteckning efter Kiikalaspelmannen Kalle Hammar (f. 1835). Polskahelheten som också innehåller improvisation, bygger på melodier upptecknade i Rimito och Bjärnänejden.

8. Vanhan-aikuisia iloja Trad. Arr. / Sov. Puurtinen

Vanhan-aikuisia iloja sisältää *Ränseli*-nimisen tanssimelodian Fredric Alexander Lindholmin nuottikirjasta (päivätty 1837, Kuusisto [Kaarina]) sekä Kinttalan Juhalta

Vanhan-aikuisia iloja innehåller två traditionella melodier; *Ränseli* ur Fredric Alexander Lindholms notbok (daterad 1837 Kustö kapell, St Karins) och *Nuottamarssi*,

(synt. 1880, Rymättylä) vuonna 1946 taltioidun marssin, jota isännät kertoman mukaan rallattivat talvinuotalla perää tehtäessä.

en melodi som husbönderna brukade tralla i samband med notdragning om vintrarna. Låten är upptecknad år 1946 efter Juha Kinttala (f. 1880) från Rimito.

9. Kaunis oli kuusi Trad. Arr. / Sov. Puurtinen

Kauniiseen somerolaiseen rekilauluun on lisätty muualta Varsinais-Suomesta taltioituja säkeistöjä.

Den vackra stvemelodin från Somero har kombinerats med andra steververser upptecknade i Egentliga Finland.

10. Jag ser uppå dina ögon Trad. / Maans. Arr. / Sov. Maans

Kemiöstä taltioidusta laulusta löytyy muun muassa pianisti-kapellimestari Karl Ekmanin (synt. 1869, Kaarina) laatimia sovituksia. Ekman toimi Turun Soitanollisen Seuran kapellimestarina vuosina 1912-1920).

Visan har upptecknats i Kimito och finns utgiven bl.a. i arrangemang av pianisten och kapellmästaren Karl Ekman (f. 1869, S:t Karins). Ekman fungerade som kapellmästare för Musikaliska Sällskapet i Åbo år 1912-1920.

11. Vals efter Aspö-Erik Trad.

12. Franska valsen Trad.

13. Kun tuuli oli tuima Trad. Arr. / Sov. Maans

Kaksi ensimmäistä valssia ovat mestaripelimannin arvonimen saaneen Erik Janssonin (Aspö, synt. 1911) soitteita. Erik aloitti viulunsoiton jo viisivuotiaana ja hänestä tuli pian taitava pelimanni. Monet kappaleista Erik oppi isänsä soittoa kuuntelemalla. Näihin kuuluu myös *Franska valsen*, joka on isän merimiesmatkoillaan oppima melodia. *Kun tuuli oli tuima* on Taivassalosta taltioitu merimieslaulu.

Båda valserna är efter mästerspelmannen Erik Jansson (f. 1911, Aspö). Erik började spela fiol som femåring och blev snart en skicklig spelman. Han lärde sig många låtar genom att lyssna när hans far spelade, till dem hör *Franska valsen*, som Eriks pappa hade lärt sig som sjöman i en hamn i Frankrike. *Kun tuuli oli tuima* är en sjömansvisa upptecknad i Tövsala.

14. Ondi kokkotre Trad. Arr. / Sov. Maans

Unesta kertova, vahvalla murteella laulettu laulu on taltioitu vuonna 1970 Nora Engblomilta (synt. Nauvo), joka kertoi oppineensa sen nauvolaiselta Sievert Anderssonilta.

Visan sjöngs in på band år 1970 av Nora Engblom från Nagu, som berättade att hon lärt sig visan av Sievert Andersson från Gytty i Nagu.

15. Polkka Uudeltakirkolta Trad. Arr. / Sov. Maans

16. Strandbergs polka Trad. Arr. / Sov. Maans

Sikermän ensimmäinen polkka on taltioitu vuonna 1915 Uudenkirkon pitäjistä (nyk. Kalanti). Toinen polkka on edelleen suosittu pelimannien keskuudessa ja se on nimetty soittajansa, taitavan pelimannin ja merimiehen Johan Severin Strandbergin (synt. 1862, Korppoo) mukaan.

Polka från Nykyrka (nuv. Kalanti) dokumenterades år 1915. *Strandbergs polkan*, som fått sitt namn efter den skickliga korpospelmannen och sjömannen Johan Severin Strandberg (f. 1862, Korpo), är fortsättningsvis en populär låt bland dagens spelmän.

17. Kaksi nuorukaista flikka - Två jungfrur Trad. Arr. / Sov. Maans, Puurtinen

Konsertin balladista tunnetaan ruotsalaisia, saksalaisia ja alankomaalaisia versioita, ja keskieurooppalaisten varianttien juuret ulottuvat 1400–1500-luvuille asti. Suomessa balladin sanat levisivät etenkin 1860- ja 1870-luvuilla painettuna arkki-veisuna, mutta laulusta on varhaisempiakin mainintoja Suomen alueelta. Konsertissa kuultava kaksikielinen versio on koostettu yhdistämällä Muurlasta, Sauvosta, Houtskärin, Korppoosta ja Paraisilta tallennettuja säkeitä, jotka lauletaan yllä mainitun Karl Ekmanin vuonna 1890 Turunmaalta taltioimaa melodiaa mukaillen. Ekmanin omissa, suurta suosiota saaneissa sovituksissa laulun nimenä on *Det gingo två flickor i rosendeland*.

Konsertens ballad innehåller varianter upptecknade i Muurla, Sagu, Houtskär, Korpo och Pargas. Sängen gavs ut som skillingtryck på 1870–60 -talet, men dess första omnämmanden i Finland är redan från 1840-talet. Balladen är känd även i Sverige och den har uppteckningar i Tyskland och Nederländerna från 1400–1500-talet. Balladen fick stor spridning bl.a. genom pianisten och kapellmästaren Karl Ekmans (f. 1869, St. Karins) arrangemang *Det gingo två flickor i rosendeland*. Melodin som används i konserten har upptecknats av Ekman i Åboland.

18. Pollonesse i G-dur Trad. Arr. / Sov. Puurtinen

Sovituksessa yhdistyvät saman melodian kaksi varianttia, *Pollonesse nr 95* Turussa opiskelleen Adolf Fredrik Staren nuottikirjasta (päiväty 1806) ja *Polska* myöskin Turun seudulle yhdistetystä Roswallin nuottikirjasta (päiväty 1796–1804).

Arrangemanget kombinerar två variationer av melodierna; *Pollonesse nr 95* ur A. F. Stares notbok (daterad 1806) och *Polska* från Roswalls notbok (daterad 1796–1804), som även har anknytning till Åboland.

Lähteen / Källor

1. Sibeliusmuséets arkiv.
2. Musikinätet Waxholm och Finlands svenska folkmusikinstitut, 1993: Föregångare, Sveriges radios dokumentära folkmusikinspelningar 1957–1962, Folkmusik från Finlands svensksbygder 11 FMICD11.
3. Suomalaisen kirjallisuuden seuran arkisto.
4. Kallio, Väinö 1911: Varsinais-Suomen kansansävelmiä. Varsinaissuomalainen osakunta.
5. Andersson, Otto 1963: Finlands svenska folkdiktning VI. Svenska litteratursällskapet i Finland.
6. a. Andersson, Otto 1963: Finlands svenska folkdiktning VI. Svenska litteratursällskapet i Finland.
6. b. Kallio, Väinö 1911: Varsinais-Suomen kansansävelmiä. Varsinaissuomalainen osakunta.
7. a. Krohn, Ilmari 1975: Vanhoja pelimannisävelmiä. Suomalaisen kirjallisuuden seura.
6. b. Varsinais-Suomen pelimanniyhdistys ry, 1999. Pelimannimusiikkia Varsinais-Suomesta 1–2. Varsinais-Suomen Pelimanniyhdistys ry.
8. a. Fredric Alexander Lindholms notbok, 1837. Suomalaisen kirjallisuuden seuran arkisto.
6. b. Suomalaisen kirjallisuuden seuran arkisto.
9. a. Suomalaisen kirjallisuuden seuran arkisto.
6. b. Kallio, Väinö 1911: Varsinais-Suomen kansansävelmiä. Varsinaissuomalainen osakunta.
10. Sibeliusmuséets arkiv.

11. Sibeliusmuséets arkiv.
12. Sibeliusmuséets arkiv.
13. Krohn, Ilmari 1904–07: Suomen kansan sävelmiä, Laulusävelmiä 1. Suomalaisen kirjallisuuden seura.
14. Sibeliusmuséets arkiv.
15. Suomalaisen kirjallisuuden seuran arkisto.
16. Svenska Litteratursällskapet i Finland, 2012: Opp å damba, Åboländska spelmanslåtar. Finlands-svensk Folkmusik 4. LRLP 83.
17. a. Asplund, Anneli 1994: Balladeja ja arkiveisuja, Suomalaisia kertomalauluja. Suomalaisen kirjallisuuden seura.
6. b. Andersson, Otto 1934: Finlands svenska folkdiktning V. Svenska litteratursällskapet i Finland.
- c. Suomalaisen kirjallisuuden seuran arkisto.
- d. Svenska litteratursällskapets arkiv.
18. a. Södermanlands spelmansförbund, Finlands svenska spelmansförbund r.f., Sibelius-Museum vid Åbo Akademi: Pollonesser år 1806 tillhörige Adolf Fredrik Stare.
6. b. Svenska litteratursällskapets arkiv: SLS 92 Roswalls notbok (1796–1804). Saatavilla www.finna.fi/Collection/sls.SLS+92.
- Encore* (Luonnonmaan valssi): Naantalin kaupungin kulttuurilautakunta, 1975: Kansanmusiikkia Naantalista I.

Wäg karta öfver Finland (1850; muokattu/bearbetad). Kansallisarkisto/Riksarkivet.
<https://www.doria.fi/handle/10024/79310>

Musiikkia halki ajan / Musik genom tiden

“...järjestivät musiikinrakastajat täällä kuluvan elokuun 19. päivänä [1773] uudessa Baerin talossa konsertin ... Kaikki kaupungin huomattavimmat, kumpaakin sukupuolta edustavat asukkaat oli kutsuttu paikalle kuuntelemaan; jälkeensä kestettiin kaikkia vieraita ja nautittiin kuninkaan maljoja, ja vieraat viihtyivät tanssin parissa kello kahteen saakka yöllä.”

*Tidningar Utgifne af et Sällskap i Åbo 31.8.1773.
Kimmo Korhonen: Sävelten aika: Turun Soitannollinen Seura ja Turun filharmoninen orkesteri 1790–2015. 2015.*

“...musikälskarna ordnade den 19 augusti [1773], en konsert i det nya Baerska huset... Alla stadens förnämsta, av båda könen representerade invånare, voro inbjudna att åhöra konserten; efteråt trakterades alla gäster och avnjöts kungens skål, gästerna trivdes på dansen fram till klockan två på natten.”

***

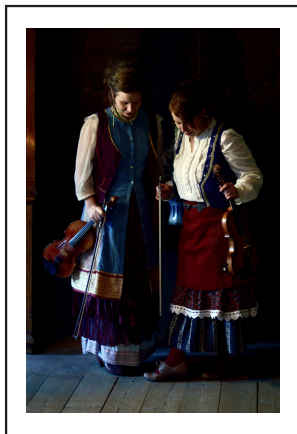
I Åbo Tidning skrevs omkring år 1800 en artikelserie om dans och vilka danser som var skadliga för hälsan: ”Hit höra i synnerhet Walsarne, hvilka icke allenast för sin cirkelrunda rörelse äro de skadligaste för helsan: utan derjemte ibland alla danser de osedligaste och fräckaste. Jag vill fråga hwilken karl som helst, om han ännu kan behålla samma högaktning som förr, för en flicka sedan han sett henne valsa?”

Gunnel Bishop: Kring tiden, Om borgerligt valsande före 1840. 1991

Åbo Tidning -lehdessä julkaistiin vuoden 1800 tienoilla tanssia käsittelevä artikkelisarja, jossa pohdittiin myös tanssilajien haitallisuutta. Valsista kirjoitettiin muun muassa, että se ei ainoastaan ole pyörivän liikkeensä takia vaarallista terveydelle, vaan on lisäksi moraalittomin ja rohkein kaikista tansseista. ”Kysynpä keneltä tahansa mieheltä, että voiko hän enää pitää yllä samaa kunnioitusta tyttöä kohtaan sen jälkeen kun on nähnyt tytön valsaavan?”

***

Naantalista kerrotaan, että 1800-luvulla “oli miltei joka tuvan seinällä viulu, jota talon pojat vinguttelivat”. Vuosisadan loppupuolella keskeisenä hahmona paikallisessa musiikkielämässä toimi isäntä Pietari Augustinus Nummelin (1835–1925) Luonnonmaan saaresta, ja isännän ja hänen veljiensä ylläpitämä soittoseura musisoi missä ja milloin vain tarvittiin. Nummelinin säveltämistä kappaleista mm. “Luonnonmaan valssi” löytyy nykyisten naantalilaisten pelimannien ohjelmistosta.

*Veikko Siirtomaa: Kansanmusiikkia Naantalista I. 1975.
Kerttu Innamaa: Naantalın Historia osa III. 1965.*

En central gestalt i Nädendals musikliv i mitten av 1800-talet var Pietari Augustinus Nummelin (f. 1835 Nädendal,) som tillsammans med sina bröder uppehöll ett spelsällskap som spelade runt om i nejden, varhelst musik behövdes. I Nädendals landskommun fanns spelmän, som i tiderna spelade på många bröllop och även vid andra tillfällen. I så gott som alla stugor, hängde det på väggen en fiol, som husets pojkar brukade spela på. Den av Nummelin komponerade låten Luonnonmaan valssi, lever kvar ännu bland dagens spelmän i Nädendal.

***

Fredric Alexander Lindholm är Rätta ägare till denna bok. Den som denna boken fann, denna boken stjal eller döljer, han mäst dansa till dess han dör.

Lindholms notbok (Kustö/Kuusisto, 1837). Suomalaisen kirjallisuuden seura.

Fredrik Lindholm on tämän kirjan oikea omistaja. Joka tämän kirjan löytää, varastaa tai piilottaa, joutuu tanssimaan kunnes hän kuolee.

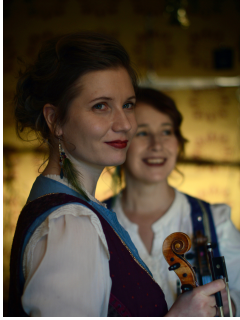
***

Prosten Gabriel Hirn (f. 1782, Sjundeå) fungerade som kyrkoherde i Kimito år 1824–1842. Han spelade violini i Musikaliska sällskapets orkester och höll festtalet vid sällskapets årsfest 1807. Så gott som varje söndagskväll höll han gillestuga vid prästgården, för bygdens förnämre ungdomar. Själv spelade han fiol till dansen och hans doktorinna Hedvig Charlotta (född von Hellens, 1784), deltog oavbrutet i ungdomens muntra lekar och stampade takten av hjärtans lust.

*Otto Andersson: Musikaliska Sällskapet i Åbo 1790–1808. 1940.
Otto Andersson: Eldre dansmelodier. Finlandssvenska folkdiktning VI. 1963.*

Gabriel Hirn (synt. 1782, Siuntio) toimi Kemiön kirkkoherrana vuosina 1824–1842. Hirn soitti myös viulua Turun Soitannollisen Seuran orkesterissa ja piti juhlapuheen seuran vuosijuhlissa 1807. Lähes joka sunnuntai Hirn järjesti pappilassaan kylän nuorisolle illanviettoja, joissa viulistipappi itse vastasi tanssimusiikista. Hirnin vaimo, tohtorska Hedvig Charlotta (os. von Hellens, synt. 1784), osallistui myös nuorison iloisiin leikkeihin lyömällä jalallaan tahtia sydämensä kyllyydestä.

Soi torpat ja salongit / Spel i stuga och salong

Marjaana Puurtinen

Soi torpat ja salongit -konserttikokoonaisuus on saanut inspiraationsa Varsinais-Suomen rikkaasta kansanmusiikkiperinteestä, jossa saariston, kylien ja kaupunkien musiikissa kuuluu eri kielten, aikojen ja kulttuurien välinen, edelleen jatkuva vuorovaikutus. Marianne Maans on toiminut ammattikansanmusiikkona 1990-luvun lopusta alkaen laaja-alaisesti eri musiikkiprojektien toteuttajana ja on suomenruotsalaisen kansanmusiikkiperinteen asiantuntija. Marjaana Puurtinen on varsinaissuomalaisen kansanmusiikin voimahahmo ja vastannut mm. useiden suurten kansantanssiteosten musiikeista.

Marianne Maans

Spel i stugor och salong är en konsert som inspirerats av den rika folkmusiktraditionen i Egentliga Finland, där skärgårdens, byarnas och städernas musik lever i naturlig växelverkan med varandra i språk, tid samt kultur. Marianne Maans är en professionell folkmusiker och sakkunnig inom den finlandssvenska folkmusiken. Hon har sedan slutet av 1990-talet verkat mångsidigt som musiker och förverkligat olika musikaliska projekt. Marjaana Puurtinen är en drivande kraft inom folkmusiken i Egentliga Finland. Hon har bl.a. ansvarat för musiken till flera större dansverk som förverkligats.

Kiitokset / Tack

Kansalliskirjasto, Sibelius-museo, Suomalaisen kirjallisuuden seura, Svenska litteratursällskapet i Finland, Varsinais-Suomen rahasto, konserttien kansajärjestäjät/konsertens medarrangörer, Mirkku Weckström.

Erityiskiitokset inspiraatiosta ja tuesta varsinaissuomalaisille pelimanneille ja kansanmusiikin ystäville. / Särskilt tack till sångare, spelmän och folkmusikvänner i Åboland och Egentliga Finland för inspiration och stöd.

Asut / Dräkter: Marjo Haapasalo – Kuvat / Foto: Marjo Haapasalo (Hiukset / Här: Niina Henttinen, Greenlips Beauty; Kuvauspaikka / Fotograferingsplats: Apteekkimuseo ja Qwenselin talo / Apoteksmuseet och gården Qwensel) – Käsiöhjelman taitto / Programmets layout: Toni Puurtinen